

Jewish Philosophy and Hashkafa

רמב"ם יד החזקה - הלכות יסודי התורה פרק א
 (א) יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו :
 (ב) ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות :
 (ג) ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאים מלבדו מצויים הוא לבדו יהיה מצוי ולא יבטל הוא לבטולם שכל הנמצאים צריכין לו והוא ברוך הוא אינו צריך להם ולא לאחד מהם לפיכך אין אמתתו כאמתת אחד מהם :
 (ד) הוא שהנביא אומר וה' אלהים אמת הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו כלומר אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו :

ספר מסילת ישרים פרק א - בבאור כלל חובת האדם בעולמו
יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם
מה חובתו בעולמו
 ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו

Living in Hashem's World

(א) היסוד הראשון

ספר בראשית פרק א

- (א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ :
 (ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֵהוֹ וְנָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם :
 (ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אֹר וַיְהי אֹר :

סדור תפלה נוסח אשכנז - סדר שלש עשרה עיקרים :

שלשה עשר עיקרים :

- א - אָנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבַּרְךְ שְׁמוֹ הוּא בּוֹרָא וּמְנַהֵג לְכָל הַבְּרוּאִים.
 והוא לְבַדּוֹ עֲשֵׂה וְעוֹשֶׂה וַיַּעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים :

(ב) המשמעות - בעלותו של ה'

(1) הארץ

רש"י על בראשית פרק א פסוק א

- (א) בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל
 ומה טעם פתח בבראשית משום (תהלים קי"א) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו :

ספר ויקרא פרק כה

- (כג) וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְצַמְתָּת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשְׁבֵי אֶתֶם עַמְדִּי :

ספר תהילים פרק כד

- (א) לְדָוִד מִזְמוֹר לִידוּד הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה תִבֵּל וַיִּשְׁבֵּי בָהּ :
 (ב) כִּי הוּא עַל יַמִּים יִסְדָּה וְעַל נְהָרוֹת יִכּוֹנְנֶנָּה :

(2) ומלואה

ספר תהילים פרק קד

- (כד) מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְדוּד פֶּלֶם בְּחֶכְמָה עֲשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ :

ספר חגי פרק ב

- (ח) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נֶאֱמַר יְהוָה צְבָאוֹת :

ספר שמות פרק כה

- (א) וַיְדַבֵּר יְדוּד אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר :
 (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנֻהוּ לִבּוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי :

ספר דברי הימים א פרק כט

- (ו) וַיִּבְרַךְ דָּוִד אֶת יְהוָה לְעֵינָיו כָּל הַיּוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד :
 בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם :
 (יא) לָךְ יְהוָה הִגְדֵּלְהָ וְהַגְבִּירָה וְהִתְפָּאֲרָתָה וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ
 לָךְ יְהוָה הַמַּמְלָכָה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרֹאשׁ :
 (יב) וְהַעֲשֵׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל וּבִיָּדְךָ כַּח וּגְבוּרָה וּבִיָּדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל :
 (יג) וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאָרְתְּךָ :
 (יד) וְכִי מִי אָנִי וּמִי עַמִּי כִּי נַעֲצֵר כַּח לְהַתְנַדֵּב כִּזְאֵת כִּי מִמֶּנִּי הַכָּל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ :
 (טו) כִּי גֵרִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ וְתוֹשְׁבֵי כָּל אֲבֹתֵינוּ כִּצַּל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ וְאִין מִקְוָה :
 (טז) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל הַהֶמוֹן הִזָּה אֲשֶׁר הִכִּינֵנוּ לְבָנוֹת לָךְ בֵּית לְשֵׁם קִדְשֶׁךָ מִיָּדְךָ הוּא וְלָךְ הַכָּל :

ספר שמות פרק ג

(כא) וְנִתְּתִי אֶת חַן הָעַם הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וְהִיָּה כִּי תִלְכוּן לֹא תִלְכוּ רִיקָם :
 (כב) וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׂכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכֹלֵי זָהָב וּשְׂמֹלֹת וְשִׁמְתָם עַל בְּנֵיכֶם וְעַל בְּנֹתֵיכֶם
 וְנִצַּלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם :

אבן עזרא על שמות פרק ג פסוק כב

ומגרת ביתה - כי אחוזה היתה להם.
 ויש מתאוננים ואומרים כי אבותינו גנבים היו ואלה הלא יראו כי מצוה עליונה היתה
 ואין טעם לשאול למה כי השם ברא הכל והוא נתן עושר למי שירצה ויקחנו מידו ויתננו לאחר.
 ואין זה רע כי הכל שלו הוא :

ספר תהילים פרק כד

(א) לְדָוִד מִזְמוֹר לִידּוּד הָאֶרֶץ וּמְלוֹאָה תִבֵּל וַיֹּשְׁבֵי בָּהּ :
 (ב) כִּי הוּא עַל יַמִּים יִסְדָּהָ וְעַל נְהָרוֹת יִכּוֹנְנֶהָ :

(3) האדם - יושבי בהמשנה מסכת אבות פרק ג

(ז) רַבִּי אֱלֶעָזָר אִישׁ בְּרִיתוֹתָא אוֹמֵר, תָּן לוֹ מְשֻׁלוֹ, שְׂאֵתָהּ וְשִׁלְדָּהּ שְׁלוֹ.
 וְכֵן בְּדוֹד הוּא אוֹמֵר (דברי הימים א כט) כִּי מִמָּדָה הַכֹּל וּמִמִּדָּה נִתְּנוּ לָךְ.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ל/ב

שלשה שותפין הן באדם הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר
 הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני

ספר יחזקאל פרק יח

(ד) הֵן כָּל הַנְּפֹשׁוֹת לִי הֵנָּה כְּנֶפֶשׁ הָאָב וּכְנֶפֶשׁ הַבֵּן לִי הֵנָּה הַנְּפֹשׁ הַחַטָּאת הִיא תָּמוּת :

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פח/ב

מה שקנה עבד קנה רבו

ספר תהילים פרק כד

(א) לְדָוִד מִזְמוֹר לִידּוּד הָאֶרֶץ וּמְלוֹאָה תִבֵּל וַיֹּשְׁבֵי בָּהּ :
 (ב) כִּי הוּא עַל יַמִּים יִסְדָּהָ וְעַל נְהָרוֹת יִכּוֹנְנֶהָ :

סדר תפלה - נוסח אשכנז - סדר עמידה

ה' שִׁפְתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ :

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. אֱלֹהֵי יִצְחָק. וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הָאֵל הַגָּדוֹל
 הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיוֹן. גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים. וְקוֹנֵה הַכֹּל. וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת. וּמַבִּיא גּוֹאֵל לְבְנֵי
 בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :

ג) המשמעות ההלכתית

1) היחס לגופינו וחיינו

רמב"ם יד החזקה – הלכות סנהדרין פרק יח
 (ו) הגונב כלי שרת מן המקדש והמקלל בקוסם והבועל ארמית אין בית דין נזקקין להן אלא הקנאין פוגעין בהן וכל שהורגן זכה וכן כהן ששמש בטומאה לא היו אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה היו מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגזירין גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי שנים עדים וזה שהרג יהושע עכן ודוד לגר עמלקי בהודאת פיהם הוראת שעה היתה או דין מלכות היה אבל הסנהדרין אין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה שמא נטרפה דעתו בדבר זה שמא מן העמלין מרי נפש הוא המחכים למות שתוקעין החרבות בבטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות שמא כך זה יבא ויאמר דבר שלא עשה כדי שיהרג וכללו של דבר גזירת מלך היא :

רדב"ז הלכות סנהדרין פרק יח הלכה ו
 ואפשר לתת קצת טעם לפי שאין נפשו של אדם קניין הקב"ה שנאמר הנפשות לי הנה (יחזקאל י"ח) הילכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו ומלקות פלגו דמיתה הוא אבל ממונו הוא שלו ומש"ה אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכי היכי דאין אדם רשאי להרוג את עצמו כן אין אדם רשאי להודות על עצמו שעשה עבירה שחייב עליה מיתה לפי שאין נפשו קניינו. ועם כל זה אני מודה שהיא גזירת מלכו של עולם ואין להרהר

רמב"ם יד החזקה – הלכות חובל ומזיק פרק ה
 (א) אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון הרי זה עובר בלא תעשה שני (דברים כ"ה ג') לא יוסיף להכותו אם הזהירה תורה שלא להוסיף בהכאת החוטא קל וחומר למכה את הצדיק :

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כב/ב
 תנו רבנן עיר שהקיפוח נכרים או נהר ואחד ספינה המיטרפת בים ואחד יחיד שנרדף מפני נכרים או מפני לסטין ומפני רוח רעה על כולן יחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית רבי יוסי אומר אין היחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית שמא יצטרך לבריות ואין הבריות מרחמות עליו
 אמר רב יהודה אמר רב מאי טעמא דרבי יוסי דכתיב ויהי האדם לנפש חיה נשמה שנתתי בך החייה :

ספר דברים פרק ד
 (ט) רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך :

(טו) ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר דוד אליכם בחרב מתוך האש :

באר הגולה חו"מ תכז: צ
 ונלעני"ד הטעם שהזהירה תורה על שמירת הנפש הוא מטעם שהקב"ה ברא את העולם בחסדו להיטב לנבראים שיכירו גדולתו ולעבוד עבודתו בקיום מצוותיו ותורתו כמו שאמר הכתוב כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו וכו' וליתן להם שכר טוב בעמלם,
 והמסכן את עצמו כאילו מואס ברצון בוראו ואינו רוצה לא בעבודתו ולא במתן שכרו
אין לך זלזול אפקירותא יותר מזה

To Cultivate and to Guard: The Universal Duties of Mankind, *By His Light: Character and Values in the Service of God*, Rav Aharon Lichtenstein

Leaving aside the significant question of whether it is the woman's body only or whether the fetus has some rights as well, there is a more fundamental problem. Even if we were to accept that indeed it is the woman's own body, **we totally reject the conception that she can do with it as she pleases.**

This is a completely anti-halakhic perception. It rests in a secular assumption that, as it were, 'My Nile is my own; I made it for myself' (Eze. 29: 3), as if we are the source of our own existence and therefore masters of our own being.

This is assuredly not the case. In absolutely terms, a person does not own himself" (p. 6).

2) חוקי ה' בכלל- מי הקדימני ואשלם?

ספר איוב פרק מא

(ג) מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא :

מדרש רבה ויקרא פרשה כז פסקה ב

(ב) ר' תנחומא פתח (איוב מא) מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא זה רווק הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר

א"ר ירמיה ב"ר אלעזר עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו הה"ד (במדבר כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל וגו' רוה"ק אומרת מי הקדימני ואשלם :

מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה

מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר

מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג

מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית

מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום

מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים

מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית

מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה

מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גורן

מי הפריש לפני חלה עד שלא נתתי לו עיסה

מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה הה"ד שור או כשב או עז :

We Are What We Do Not Own, Rabbi Jonathan Sacks, Covenant and Conversation, Behar 2018

The Torah is not a book of science. It is a book of law. That is what the word "Torah" means. It follows that the opening chapter of the Torah is not a *scientific* account but a *legal* one.

It is not an answer to the question, "How was the universe born?" It is an answer to a different question entirely: "By what right does God command human beings?"

The answer is: **because He created the universe. Therefore He owns the universe. Therefore He is entitled to lay down the conditions on which He permits us to inhabit the universe.**

This is the basis of all biblical law. God rules not by might but by right — the right of a creator vis-à-vis his creation and He has the right to give direction to those living in the world as to how to live their lives.

ד) ההערכה1) בחז"ל ובתנ"ך

ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסד

מעשה היה בר' מאיר שהיה יושב במנחה בשבת ודורש ומתו שני בניו, מה עשתה אמן הניחה שניהם על המטה ופירשה סדין עליהם, במוצאי שבת בא רבי מאיר מבית המדרש אמר לה היכן שני בני אמרה לו לבית המדרש הלכו... הקריבה לפניו לאכול, לאחר שאכל אמרה לו רבי שאלה יש לי לשאול, א"ל אמרי שאלתך, אמר לו רבי קודם היום בא אחד ונתן לי פקדון ועכשו בא ליטול אחזיר לו או לאו, אמר לה בתי מי שיש לו פקדון אינו צריך להחזיר לרבו, אמרה לו חוץ מדעתך לא הייתי מחזרת אותו? מה עשתה תפשה אותו בידו והעלהו לחדר והקריבה אותו למטה, נטלה הסדין מעליהם וראה שניהם מתים מונחים על המטה, התחיל בוכה ואומר בני רבי רבי, בני בדרך ארץ ורבי שהיו מאירין עיני בתורתן, באותה שעה אמרה ליה רבי לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר פקדון לרבו, כך ה' נתן וה' לקח **יהי שם ה' מבורך**, א"ר חנינא בדבר זה נחמתו ונתישבה דעתו לכך נאמר אשת חיל מי ימצא

ספר איוב

פרק א

(ח) ויאמר ידוד אל השטן השמת לבד על עבדי איוב כי אין כמהו בארץ איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע:
(ט) ויען השטן את ידוד ויאמר החנם ירא איוב אלהים:
(י) הלא את \{אתה\} שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב מעשה ידיו ברכת ומקנהו **פרץ בארץ**:
(יא) ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר לו אם לא על פניך יברכך:
(יב) ויאמר ידוד אל השטן הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ידך ויצא השטן מעם פני ידוד:
(כ) ויקם איוב ויקרע את מעלו ויגז את ראשו ויפל ארצה וישתחו:
(כא) ויאמר ערם יצתי \{יצאתי\} מבטן אמי וערם אשוב שמה **ידוד נתן וידוד לקח יהי שם ידוד מבורך**:
(כב) בכל זאת לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים:

פרק ב

(ג) ויאמר ידוד אל השטן השמת לבד על עבדי איוב כי אין כמהו בארץ איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע ועדנו מחזיק בתמתו ותסיתני בו לבלעו חנם:
(ד) ויען השטן את ידוד ויאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו:
(ה) ואולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם לא אל פניך יברכך:
(ו) ויאמר ידוד אל השטן הנו בידך אף את נפשו שמר:

פרק ג

(א) אחרי כן פתח איוב את פיהו ויקלל את יומו:

ספר איכה פרק ג

(לז) מי זה אמר ויהי אדני לא צנה:
(לח) מפני עליון לא תצא הרעות והטוב:
(לט) מה יתאונו אדם חי גבר על חטאיו \{חטאיו\}:
(מ) נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ידוד:
(מא) נשא לבבנו אל פנים אל אל בשמים:
(מב) נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת:

מדרש רבה איכה פרשה ג פסקה יג

מה יתאונו אדם חי **דיו שהוא חי** א"ר לוי אמר הקב"ה חיותך בידי וחי ואתה מתאונו

מדרש רבה בראשית פרשה יד פסקה ט

ר' לוי בשם ר' חנינא אמר על **כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא** מ"ט (תהלים קג) כל הנשמה תהלל יה כל הנשימה תהלל יה

2) בתפילות

1. ברכות/שהחינו

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה/א
 אמר שמואל כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים שנאמר לה' הארץ ומלואה
 רבי לוי רמי כתיב לה' הארץ ומלואה וכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם?
 לא קשיא **כאן קודם ברכה** (דף לה/ב) כאן לאחר ברכה
 אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת
 ישראל שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקדוש
 ברוך הוא שנאמר הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך
 ואל תטוש תורת אמןך

ספר הכוזרי - מאמר שלישי אות א - ל
 (יג) אמר החבר : **ומה שמרבה נעימות בחיי החסיד ומחזקה ומוסיף הנאה על הנאתו הוא חובת הברכות** שהוא חייב לברך על כל מה שהוא מוצא בעולם ועל כל המוצא אותו בעולם :
 (יד) אמר הכוזרי : היתכן הדבר **והרי הברכות טרחה נוספת הן?** :
 (טו) אמר החבר : **האין האדם השלם ראוי לכך שיאמר עליו כי הוא מרגיש בהנאה שבמאכלו ובמשתתו יותר מן הילד או מן הבהמה** כשם שלבהמה ראוי ליחס את ההנאה יותר מאשר לצמח
 אם כי הצמח מקבל מזון בכל עת :
 (טז) אמר הכוזרי : אמנם כן בגלל היתרון שיש לו לאדם בתחושה ובהכרה בשעת ההנאה כי השכור
 אשר בשעת שכרותו הובאו לפניו כל הדברים שהוא מתאוה אליהם ואכל ושתה ושמע נגונים
 ונמצא בחברת רעיו וחשוקתו מחבתו אלו ספר לו על כל זה לאחר שנתפכח היה מצטער על כך
 והיה חושב כל זה להפסד ולא לשכר הואיל וההנאות ההן לא באו לידי כשהוא במצב של הכרה
 מלאה ותחושה שלמה :
 (יז) אמר החבר : לעומת זה **ההכנה להנאה וההבחנה בה והמחשבה אל העדרה לפני בואה כל אלה כופלות את ההנאה**
 וזוהי אחת מתועלות הברכות לכל מי שקבל עליו לקימן בכונה ובשלמות כי הן מביאות לנפש
 האדם את ההבחנה במין ההנאה ומולידות את ההרגשה בצרך להודות עליה למי שנתנה לאחר
 שהיה האדם חושש להעדרה ואז תגדל השמחה על הנאה זו
**כך אתה מברך שהחינו וקימנו שהרי אתה רואה את עצמך מזמן למות ונמצאת מודה על היותך חי
 עוד ורואה זאת כזכיה ויקל בעיניך החלי ואף המות בבואו בזמנו כי בעשותך חשבון נפשך מצאת
 כי ממשאך ומתנך עם אלהיך יצאת ברוח שהרי לפי טבעך ראוי אתה כי יעדר כל טוב ממך כי עפר
 אתה אך האלוהי היטיב עמך ונתן לך חיים והנאה ועל אלה אתה מודה
 ובבוא השעה כי יטלם ממך תודה ותאמר ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מברך וכך תמצא נהנה כל ימי
 חייך**
 ומי שלא קבל עליו דרך זו חשב את הנאתו לא להנאה אנושית כי אם להנאה בהמית בדומה
 להנאת השכור שהזכרנו למעלה
 ככה יחשב החסיד על תכן כל ברכה (מברכות התפלה) ויברר לעצמו מה כונתה ומה קשור בה

2. כל 'תפילותינו'

רמב"ן על שמות פרק יג פסוק טז
וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו,
 והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד
 שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו,
וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם
 מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניך בריתך אנחנו

סדר תפלה - נוסח אשכנז - סדר הוצאת ספר תורה
 ברוך הוא אלהינו שבראנו לכבודו. והבדילנו מן התועים. ונתן לנו תורת אמת. וחי עולם נטע
 בתוכנו.

סליחות בחודשי אלול/תשרי
הנשמה לך והגוף פעלך. חוסה על עמלך :
הנשמה לך. והגוף שקלך. ידוד עשה למען שמך :

3. כל בוקר - מודה אני

סדר השכמת הבוקר
מודה אני לפניך מלך חי וקים. שהחזרת בי נשמת בי בחמלה. רבה אמונתך :
 אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא. אתה בראתה. אתה יצרתה. אתה נפתתה בי. ואתה משמרה
 בקרבי. ואתה עתיד לטלה ממני. ולהחזירה בי לעתיד לבוא.
כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ידוד אלהי ואלהי אבותי. רבון כל המעשים אדון כל
 הנשמות : ברוך אתה ידוד המחזיר נשמות לפגרים מתים :

שרלוט

Appreciating Hashem's World

(א) ערך הבריאה/ות

1) אל תהי בז/מפליג לכל אדם/דבר

משנה מסכת אבות פרק ד
(ג) הוא (בן עזאי) הִיָּה אומֵר, אֵל תְּהִי בֹז לְכָל אָדָם, וְאֵל תְּהִי מִפְּלִיג לְכָל דָּבָר,
שָׂאִין לְךָ אָדָם שָׂאִין לוֹ שְׂעָה וְאִין לְךָ דָּבָר שָׂאִין לוֹ מְקוֹם :

ספר קהלת פרק ג

(א) לְכָל זְמַן וְעֵת לְכָל חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם :
(ב) עֵת לְלָדֵת וְעֵת לָמוֹת עֵת לְטַעַת וְעֵת לְעֻקּוֹר נְטוּעַ :

(יא) אֵת הַכֹּל עֲשֵׂה יָפֵה בַעֲתוֹ גַּם אֵת הַעֲלָם נִתֵּן בְּלִבָּם מִבְּלֵי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֵת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר
עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים מֵרֵאשִׁי וְעַד סוּף :

א. בני אדם

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז/א

מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה אני בריה וחברי בריה
אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתי
כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי
ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים

ספרא פרשת קדושים פרק ד

ואהבת לרעך כמוך רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה.
בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה :

ספר בראשית פרק ה

(א) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדַמּוֹת אֱלֹהִים עֲשֵׂה אֹתוֹ :

מדרש רבה בראשית פרשה כד פסקה ז

ר"ע אומר (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה
שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חבירי עמי הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי
א"ר תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה בדמות אלהים עשה אותו :

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כ/א

מעשה שבא רבי אלעזר (בן רבי) [ברבי] שמעון ממגדל גזור מבית רבו והיה רכוב על החמור ומטייל
על שפת נהר ושמוח שמחה גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה (דף כ/ב)
נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו שלום עליך רבי ולא החזיר לו
אמר לו ריקה כמה מכוער אותו האיש שמא כל בני עירך מכוערין כמותך
אמר לו איני יודע אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית
כיון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו נענית לך מחול לי אמר לו איני
מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית היה מטייל אחריו
עד שהגיע לעירו יצאו בני עירו לקראתו והיו אומרים לו שלום עליך רבי רבי מורי מורי אמר להם
למי אתם קורין רבי רבי אמרו לו לזה שמטייל אחרוך אמר להם אם זה רבי אל ירבו כמותו
בישראל

ב. חיות

מדרש רבה במדבר פרשה יח פסקה כב
 בכל מקום הקב"ה עושה שליחותו ולא ברא דבר אחד לבטלה
 פעמים שעושה שליחותו ע"י צפרדע ופעמים ע"י צרעה ופעמים ע"י עקרב

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) אלפא ביתא דבן סירא עמוד 47
 (ט"ו) פעם אחת היה דוד מלך ישראל ע"ה יושב בגנו וראה צירעה אוכלת עכביש ובא שוטה ובידו עץ
 והיה מגרשם, אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מה הנאה באלו שבראת בעולמך צירעה אוכלת דבש
 ומשחתת ואין בה הנאה, עכביש יארוג כל השנה ולא ילבשנו, שוטה חסר דעה מזיק את הבריות
 ואינו יודע יחודך וגבורתך ואין בו הנאה לעולם.

אמר לו הקב"ה דוד! מלעיג אתה על הבריות תבא שעה ותצטרך להם ותדע למה נבראו.
 וכשנחבא במערה מפני שאול המלך שלח הקב"ה עכביש וארגה על פי המערה וסגרה אותו, בא
 שאול וראה ארוג אמר בודאי לא נכנס אדם הנה שאם נכנס היה קורע הארוג לקרעים והלך ולא
 נכנס לשם, וכשיצא דוד וראה העכביש נשקה ואמר לה ברוך בוראך וברוכה את, רבש"ע מי יעשה
 כמעשיך וכגבורתיך שכל מעשיך נאים.

ולפני אכיש עשה עצמו שוטה לפני אנשיו והיתה בת אכיש שוטה ומשוגעת, כיון שהביאוהו אליו
 אמר להם מלעיגים אתם אותי בשביל בתי שהיא שוטה הבאתם זה אלי, או שמא חסר משוגעים
 אני. מיד הניחוהו וברח והודה לאל על מעשיו, שכל מה שברא בעולם יש בו הנאה.
 ובזמן שמצא דוד לשאול שוכב בצהרים והיה אבנר שוכב בפתח ראשו בפתח אחר ורגליו זקופות
 בא ונכנס מבין רגליו ונטל צפחת המים, וכשבא לצאת מבין רגליו פשט אבנר רגליו וכסהו בס והיו
 עליו כשני עמודים גדולים ובקש רחמים מ"י ואמר אלי אלי למה עזבתני, באותה שעה עשה לו נס
 ושלח לו צירעה ונשכה רגלי אבנר וזקפן ויצא דוד ושבח להקב"ה, ולא ראוי לבן אדם להלעיג
 במעשה האל. (י"ו) אמר נבוכדנצר לבן סירא השור מפני מה אין לו שער בחוטמו? אמר לו כשהיו
 ישראל ויהושע סובבין ליריחו

ג. צומח

Rebbe Shalom Dov Ber of Lubavitch extended this to every leaf of every tree. While on a leisurely walk, his young son Yosef Yitzchok (the Freidiker Rebbe) absentmindedly plucked a leaf off a tree. Surprised, the father turned to his son and admonished him for his seemingly harmless action: "The leaf you tore from its branch was created by the Ribbono Shel Olam for a specific purpose! It's alive, its physical structure is akin to a body, it's imbued with a Divine life force, and it's guided by *hashgacha pratit* (Divine Providence).

Every blade of grass, every leaf on every tree is invested with G-d's vitality, created intentionally, each with a Divine spark, part of a 'soul' that has descended to earth to find its correction and fulfillment.

How can you be so insensitive towards a creation of G-d?"

שמחה רז

רב אריה לויין אמר ש"זכרתי ימים מקדם, משנת תרס"ה, שזכיתי בחסדי העליון יתברך שמו
 לעלות על אדמת הקודש ביפו. שחרתי בראשונה את פני רבינו הרב קוק זצ"ל.
 קבלני בסבר פנים יפות כדרכו בקודש לכל אחד. שוחחנו בדברי תורה. אחרי תפילת מנחה גדולה,
 יצא רבינו כדרכו בקודש לשוח בשדה, לצמצם מחשבותיו, ואני התלוייתי אתו.
 בדרך קטפתי איזה עשב או פרח. הזדעזע רבינו ואמר לי בנחת, **כי הוא נוהר מאוד לבלתי**
קטוף בלי תועלת עשב או פרח שיכול לגדול או לצמוח, כי אין עשב מלמטה שאין לו מזל
מלמעלה, ואומר לו: גדל! כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל הבריאה אומרת
שירה."

ד. 'דברים'

אגרת הקודש לרמב"ן פרק ב

דע כי חבור זה הוא ענין קדוש ונקי כשיהיה הדבר כפי מה שראוי ובזמן הראוי ובכוונה הנכונה. ואל יחשוב אדם כי בחבור הראוי יש גנאי וכיעור ח"ו. שהחבור הראוי נקרא ידיעה, ולא לחנם נקרא כך כאמור (ש"א א) וידע אלקנה את חנה אשתו. וזהו סוד טפת הזרע כשהיא נמשכת ממקום הקדושה ובטהרה נמשכת הדעה [והחכמה] והבינה והוא המוח. ודע שאלו לא היה בדבר קדושה דולה לא היו קוראין אל החבור ידיעה.

[ואין הדבר כאשר חשב הרב המורה ז"ל במורה הנבוכים בהיותו משבח לארסטו"ו על מה שאמר כי חוש המשוש הוא חרפה לנו. חלילה, אין הדבר כמו שאמר היוני, לפי שדעתו היוני יש שמץ מינות שאינו מורגש, שאלו היה מאמין שהעולם מחודש בכוונה לא היה אומר כך זה היוני הבליעל. אבל כל בעלי התורה מאמינים שהשם] (והשי"ת) ברא את הכל כפי מה שגזרה חכמתו, ולא ברא דבר שיהיה גנאי או כיעור, שאם יאמר שהחבור הוא דבר של גנאי, הנה כלי המשגל הם כלי הגנות, והרי השי"ת בראם במאמרו...

אורות הקודש א': יג (עמ' 17)

כל המחשבות הגיוניות הן, ובקשר סיסטמתי הן נקשרות. גם אותן שאין אנו מכירים בהן כ"א בצבוף רעיוני לבד, כשנחתור יפה אחרי שרשן נמצא איך שהן משתלשלות ממקור ההגיון. כי כך היא תכונת המחשבה.

וממילא יודעים אנו שאין שום מחשבה בטלה בעולם כלל, אין לך דבר שאין לו מקום, כי כולן ממקור החכמה הן יוצאות.

ואם ישנן מחשבות של דופי או של ריקניות, זה הדופי והריקניות הוא רק בסגנון החיצון, אבל כשיוודים עד פנימיותן מוצאים אנו בהן יסודי חיים, כי חכמה מקור חיים.

וכל אדם מלאים הם אוצרות מחשבותיו המון חיים עליונים, שעתידים להיות מזדקקים ועומדים חיים וקיימים בפאר מעלה, ליום אשר יבא העולם לתיקונו.

וכל מה שיתעלה האדם יותר, כל מה ששייכותו היא יותר גדולה לתוכן הפנימי של ההויה והחיים, הרי הוא לוקח מכל מחשבה בין שהיא שלו, בין שהיא של אחרים, את גרעינה הנצחי, ההגיוני, הטוב, הנובע ממקור החכמה, והולך ומתעלה על ידו, והן מתעלות בו.

איזהו חכם הלומד מכל אדם, בלא שיוך כלל.

אורות הקודש ג' (עמ' שכז)

מי שחושב בעניני האלהות בטהרתם איננו יכול לשנוא ולבזות שום יצירה ושום כשרון שבעולם, כאשר בכל מתגלה הפועל האלהי ברומו ותעצומותיו, אלא שלפעמים הוא מרגיש את הזריזות הנמצאת באיזה סעיף, שנתגלם בו ביותר הצד העדרי, דהיינו מה שמנתק אותו מהאור והחיים הכלליים של מקור הכל.

ונמצא שהשנאה והבוז היא לא באה על מה שיש באמת בתנועה ובתרבות איזה שתהיה, אלא על מה שלא יש בה, דהיינו על מה שלא השלימה את חק הבנתה והשלמת חייה עד כדי התקשרותה ברגש ובמדע עם המהלך העליון והחודר של התוכן היסודי של המחשבה הרוממה, של האלהות המוחלטה, בגאון עמדתה.

(2) אהבת ה'בריות'

א. משמעות הבריאה ע"י הקב"ה

משנה מסכת אבות פרק א
(יב) הלל ושמאי קבלו מהם.

הלל אומר, הוי מתלמידי של אהרן, אהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה:

ספר התניא - חלק ראשון - פרק לב

ומ"ש בגמ' שמי שרואה בחבירו שחטא מצוה לשנאותו וגם לומר לרבו שישנאהו. היינו בחבירו בתורה ומצות וכבר קיים בו מצות הוכח תוכיח את עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות ואעפ"כ לא שב מחטאו כמ"ש בס' חרדים

אבל מי שאינו חבירו ואינו מקורב אצלו הנה ע"ז אמר הלל הזקן הוי מתלמידי של אהרן אוהב שלום וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. לומר שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראי' בשם בריות בעלמא צריך למשכן בחבלי עבותו' אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה' והן לא לא הפסיד שכר מצות אהבת ריעים

וגם המקורבים אליו והוכיחם ולא שבו מעונותיהם שמצוה לשנאותם מצוה לאהבם ג"כ ושתייהן הן אמת שנאה מצד הרע שבהם ואהבה מצד בחי' הטוב הגנוז שבהם שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית וגם לעורר רחמים בלבו עליהו כי היא בבחי' גלות בתוך הרע מס"א הגובר עליה ברשעי' והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה כנודע ממ"ש ליעקב אשר פדה את אברהם [ולא אמר דה"ע תכלית שנאה שנאתים וגו' אלא על המינים והאפיקורסים שאין להם חלק באלהי ישראל כדאיתא בגמרא ר"פ ט"ז דשבת]:

ספר ויקרא פרק יט

(יח) לא תקם ולא תטור את בני עמך וְאַהֲבֵת לְרֵעֶךָ כְּמוֹד אָנִי יְהוָה:

מידות הראי"ה - אהבה אות ו'

מדת האהבה השרויה בנשמת הצדיקים היא כוללת את כל הברואים כולם, ואינה מוציאה מן הכלל שום דבר ולא עם ולשון, ואפילו עמלק אינו נמחה כי-אם מתחת השמים, אבל ע"י הזיכוד מתעלה הוא לשורש הטוב, אשר הוא מעל לשמים, ונכלל הכל באהבה העליונה, אלא שצריך כח גדול וטהרה עצומה ליחוד נשגב זה.

ב. קשר לאהבת המקום

משנה מסכת אבות פרק ו

(א) רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו פדאי הוא לו, נקרא רע, אהוב, **אוהב את המקום, אוהב את הבריות**, משלם את המקום, משלם את הבריות

(ו) גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשליש מעלות, והכהונה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמנה דברים, ואלו הן, בתלמוד, בשמיעת האזן, בעריכת שפתיים, בבינת הלב, באימה, ביראה, בענוה, בשמחה, בטרה, בשמוש חכמים, בדקדוק חברים, בפלפול התלמידים, בשוב, במקרא, במשנה, במעוט סחורה, במעוט דרך ארץ, במעוט תענוג, במעוט שנה, במעוט שיחה, במעוט שחוק, בארץ אפים, בלב טוב, באמונת חכמים, בקבלת היסורין, המפיר את מקומו, והעושה סיג לדבריו, ואינו מחזיק טובה לעצמו, אהוב, **אוהב את המקום, אוהב את הבריות**, אוהב את הצדקות, אוהב את המישורים, אוהב את התוכחות, ומתרחק מן הכבוד ולא מגיס לבו בתלמודו, ואינו שמת בהוראה, נושא בעל עם חברו, ומכריעו לכף זכות, ומעמידו על האמת, ומעמידו על השלום, ומתישב לבו בתלמודו, שואל ומשיב שומע ומוסיף, הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות, המחכים את רבו, והמכונן את שמועתו, והאומר דבר בשם אומרו, הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר אסתתר למלך בשם מרדכי:

שיחות רב צבי יהודה קוק

אהבת ה' אמיתית כוללת בחובה אף את אהבת הבריות, כמו שנאמר 'אוהב את המקום- אוהב את הבריות'... (אדם שהאהבת ישראל שלו איתנה יש לו גם אהבת הבריות, בכלל אהבת האנושות כולה ואהבת כל היקום כולו, ומתוך אהבה זו מזדקרת אהבת ישראל הגבוהה בקומתה לאין שיעור

רמב"ם יד החזקה - הלכות יסודי התורה

פרק א

(א) יסוד היסודות ועמוד החכמות **לידע** שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו:

פרק ב

(א) האל הנכבד והנורא הזה מצוה **לאהבו וליראה אותו**

שנאמר ואהבת את ה' אלהיך ונאמר את ה' אלהיך תירא:

(ב) והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו **בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות כמו שאמר דוד כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם:**

ספר נתיבות עולם ב - נתיב אהבת ריע - פרק א

וכבר בארנו בפרק משה קבל כי דבר זה שאוהב הבריות הוא אהבת השם יתב' גם כן,

כי מי שאוהב את אחד אוהב כל מעשה ידיו אשר עשה ופעל,

ולפיכך כאשר אוהב את השם ית' אי אפשר שלא יאהב את בראיו

ואם הוא שונא הבריות אי אפשר שיאהב השם ית' אשר בראם

וכן כבוד חברו אשר נברא בצלם אלהים נחשב כבוד המקום, וכמו שבארנו למעלה באריכות בנתיב גמילות חסדים אצל כבוד אורחים שנחשב זה כמו הקבלת פני שכנה וכמו שבארנו:

משנה מסכת אבות פרק ד

(א) איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א ב), **פי מכבדי אכבד** ובזי יקלו:

ספר שמואל א פרק ב

(כו) ויבא איש אלהים אל עלי ויאמר אליו **כה אמר ידוד הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה:**

(כח) ובחר אתו מכל שבטי ישראל לי לכהן לעלות על מזבחי להקטיר קטרת לשאת אפוד לפני ואתנה לבית אביך את כל אשר בני ישראל:

(כט) **למה תבעטו בזבחי ובמנחתי** אשר צויתי מעון ותכבד את בניי ממיני להבריאכם מראשית כל מנחת ישראל לעמי:

(ל) לכן נאם ידוד אלהי ישראל אמור אמתתי ביתך ובית אביך יתהלכו לפני עד עולם ועתה נאם ידוד חלילה לי פי מכבדי אכבד ובזי יקלו:

ב) חשיבות תפקידנו בעולם - בעשרה מאמרות נברא העולם...

משנה מסכת אבות פרק ה
(א) בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבנות?
 אלא להפרע מן הרשעים שמאבדו את העולם שנברא בעשרה מאמרות,
 ולתן שכר טוב לצדיקים שמקימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

1) כללי

מדרש רבה קהלת פרשה ז פסקה יט
(א) י"ג ראה את מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עותו בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך ולא עוד שאת גורם מיתה לאותו צדיק משל משה רבינו למה"ד לאשה עוברה שהיתה חבושה בבית האסורים ילדה שם בן גדלה שם ומתה שם לימים עבר המלך על פתח האסורים כשהמלך עובר התחיל אותו הבן צווח ואומר אדני המלך כאן נולדתי כאן גדלתי באיזה חטא אני נתון כאן איני יודע אמר לו בחטא של אמך כך במשה כמו שכתוב הן האדם היה כאחד כתיב הן קרבו ימך למות:

אבות דרבי נתן פרק אחד ושלישי
(ב) בעשרה מאמרות נברא העולם וכי מה צורך לבאי עולם בכך?
 אלא ללמדך שכל העושה מצוה אחת וכל המשמר שבת אחד וכל המקיים נפש אחת [מעלה עליו הכתוב] כאילו קיים עולם מלא שנברא בעשרה מאמרות.
 וכל העובר עבירה אחת וכל המחלל שבת אחד וכל המאבד נפש אחת מעלין עליו כאילו איבד עולם מלא שנברא בעשרה מאמרות
 שכן מצינו בקין שהרג את הבל אחיו שנא' (בראשית ד) קול דמי אחיך דם אחד שפך דמים רבים נאמר אלא מלמד שדם בניו ובני בניו וכל תולדותיו עד סוף כל הדורות שעתידין לצאת ממנו כולם היו עומדין וצועקין לפני הקב"ה (הא למדת שאדם אחד שקול כנגד מעשה בראשית כולו):

(ג) רבי נחמיה אומר מנין שאדם אחד שקול כנגד כל מעשה בראשית שנא' (שם ה) זה ספר תולדות אדם ולהלן הוא אומר (שם ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם מה להלן בריאה ועשיה אף כאן בריאה ועשיה מלמד שהראהו הקב"ה כל הדורות שעתידין לצאת ממנו כאילו הם עומדין (ומשחקין) לפניו.

רע"ב על מסכת אבות פרק ה משנה א
 שמאבדין את העולם - שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד עולם מלא.
 והרשעים שבעונם מאבדים את נפשם כאילו מאבדים את העולם. כך מצאתי.
ולי נראה שמאבדין את העולם ממש. שמכריעים את כל העולם כולו לכף חובה. ונמצא העולם אבד בשבילם:

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ/א
 תנו רבנן לעולם (דף מ/ב) יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה
 ר' אלעזר בר' שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו **ואת כל העולם** לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו **ואת כל העולם** לכף חובה שנאמר וחוטא אחד כו' בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה

2) עשרה

רב שלמה אבינר יהדות באהבה שבת פרשת לך לך י"ב חשוך ה' תשפ"א
העולם לא נברא שלם מהרגע הראשון, אלא מתעלה בהדרגה.
 בעשרה מאמרות נברא העולם, והלוא במאמר אחד יכול להבראות, אלא ליתן שכר טוב לצדיקים שמקימים אותו עולם, ומרימים אותו מדרגה אחר מדרגה.

TABLE OF CONTENTS.

Dedication	xvii
Acknowledgments	xx
Introduction	1

PART I

CREATION: WORLD AND MAN

APPRECIATING OUR LIVES

Chapter 1: Owing What We Own	11
Chapter 2: Life on Loan	17
Chapter 3: Earning Our Lives	21

APPRECIATING HASHEM'S WORLD AND OURSELVES

Chapter 4: A World of Tens	31
Chapter 5: Creation Appreciation	35
Chapter 6: The Value of Man	40
Chapter 7: Dearly Beloved: Our Unique Relationships	43
Chapter 8: All In: The Segulah of the Jewish People	47
Chapter 9: If Not I	51
Chapter 10: If Only I	54

PART II

GOAL, PURPOSE, AND PERSPECTIVE

PURPOSE: THE WORLD'S AND OUR OWN

Chapter 11: For Heaven's Sake: The World	63
Chapter 12: For Heaven's Sake: The Jewish People	69

Chapter 13: Why We Do	74
Chapter 14: What We Want	81

OUR PERSPECTIVE ON OUR LIVES

Chapter 15: Life in the Corridor	89
Chapter 16: Food for Thought	94
Chapter 17: Aware of Awareness	99
Chapter 18: Our Life in Perspective	105
Chapter 19: The Danger of Overconfidence	109
Chapter 20: In Our Hands	113
Chapter 21: Taking Full Advantage	118

THE WORLD'S THREE PILLARS

Chapter 22: The Significance of Three	125
Chapter 23: The Foundation(s) of Our World	130
Chapter 24: How We Rise Up: The Greatness of Torah Learning	136
Chapter 25: Freedom to Focus	140
Chapter 26: Ultimate Freedom	145
Chapter 27: Why We Should Love Work	151
Chapter 28: The Jewish Home	156

BUILDING THE WORLD: HOME AND SOCIETY

Chapter 29: What We Need to Survive	163
Chapter 30: Sustaining Peace	168
Chapter 31: Stepping Up	173
Chapter 32: Being on the Team	178
Chapter 33: Our Social Circles	183
Chapter 34: The Space between Us	188

PART III

PERSONAL DEVELOPMENT

THE STRAIGHT PATH

Chapter 35: On the Straight and Narrow	197
Chapter 36: How Straight Is Beautiful	201
Chapter 37: How We Get There	205

MITZVAH OBSERVANCE

Chapter 38: The Cost and the Benefit 213
Chapter 39: What We Run To 218
Chapter 40: Protecting Ourselves 224
Chapter 41: The Pain, the Effort, and the Process 229
Chapter 42: What We Gain from Pain 235
Chapter 43: For Poorer, for Richer 241
Chapter 44: If Not Now 247

CHARACTER DEVELOPMENT

Chapter 45: Where Wisdom Begins 253
Chapter 46: A Wise Choice 257
Chapter 47: Action! 261
Chapter 48: More Action 266
Chapter 49: Doing More than We Say 270
Chapter 50: True Character 274